

que no s'usa, tan generalitzat està allí el servir-se d'*acotxat*. Continua encara pel Nord valencià, on *AlcM* en dóna testimoni per a Vinaròs, Alcalà de X., Morella, Benassal, Lluçena i Castelló de la Plana («*at-jopir*», *BDLC* x, 198), fins a Morvedre; d'allí cap al Sud sembla que, almenys, se n'esclairissa l'ús en el valencià central, de Riba-roja, Llíria, Gandia, Pego i Benigànim (*AORBB*), però rependria (*AlcM*) per Sueca, Cocentaina, Biar i en particular la zona alcoiana: «a la paret de la fonda de la Morellana se vea *ajopit* un ninot dins un forat, al qu'els grechs dien Atlant» (*T. del Xè* 1, 74), si bé sembla que torna a eclipsar-se per la Marina, des de Tàrbena i Benissa fins a Alacant, Monòver i Elx. Pel que fa a les Illes, en tenim molts testimonis de tot Mallorca i dels pobles menorquins veïns, cap a Ciutadella, però no de Mercadal enllà, cap a Maó. En fi a Eivissa, encara que segons Moll fóra desusat a la Vila i a St. Mateu d'Albarca, però en tenim altres dades positives.²

Pel que fa a l'adjectiu *jup* disposem de ben poca informació: manca a la major part dels diccs. (no en *DFgra.*, *DAmén.*, *Belv.*, *Lab.* 1839-88, i fins el *DOrt.*); no sembla haver estat recollit sinó pel *DAG*. (que el dóna com a mall. en *cap jup*) i Bulbena («*dial.*»); *AlcM* no en dóna testimonis ni confirma que sigui mall. sinó cat. or. i occid.; en efecte algun cop se sent, i recordo haver-lo llegit en alguns textos del Princ. que no tinc a mà. En tot cas, doncs, és evident que ha de ser extret d'*ajupit* segons el model de *cot* ~ *acotat*, *catxo* ~ *acatxat*, *tip* ~ *atipat*, *cluc* ~ *aclucat*, etc.; i no pas a la inversa.³

Com diu Moll (*AlcM*) l'etimologia d'aquest mot «és mala d'explicar d'una manera completament satisfactòria». Tanmateix Moll i jo hem arribat cada u per la seva banda a una explicació semblant i no enterament diferent de la que ja suggerí, breument, i en forma no gaire convincent, Eberhard Vogel el 1886, en unir-lo amb «l'it. *gobbo* 'geperut', b. ll. *gybbus*, ll. *gibbus*, -*eris*, d'on ve el cat. *geperut*». En el sentit semàntic la idea és convincent. El qui s'ajup mostra l'esquena encorbada com la d'un geperut: en certa manera podem dir que és un que «s'ageperuda» si se'ns permet aquesta creació ocasional. Diez, seguit per Cuervo (*DiccConstr.*), citaven roms. *a se ghebosa* «agacharse», derivat de *gheb* 'gep', sens dubte per conducte d'un adj. *ghebós* 'geperut'. Ja en una cèdula meua de l'estiu de 1942, remetent al meu article d'*AJILC* 1, 146, sobre el cast. *ajobar*, anotava jo: «és clar que amb aquesta forma es podrà igualar el cat. *ajupir*, i que tots dos vindrien en definitiva de *GIBBUS*; amb *o* > *u* per la *i* següent (*tossir* ~ *tus*, etc.); per a la -*p*-, cf. *geperut*, *jupa*, mossàr. *apat*, cast. *retre*, etc.

Per al significat, cf. cast. *agobiar*, el significat primer del qual és «inclinat o encorvar hacia la tierra la parte superior del cuerpo» (Cuervo, *DiccConstr.*, s. v.) de *GIBBUS*, fr. *accroupir* emparentat amb l'esc. ant. *kroppr* 'gep' (*REW* 1 4787) i amb l'al. *krüppel* 'esguerrat' (en l'origen segurament 'geperut'), gr. *κῦπτειν* «se pencher a terre», etc., *κῦπτάζειν* «être aux aguets», etc., derivats de *κῦφος* 'gep'; la història de la relació entre

l'al. *buckel* i *sich bücken* 'encorbar-se', amb els quals es relaciona *bucklig* 'geperut' i la que hi ha entre *böcker* 'gep' i *hocken* 'ajupir-se' semblen ser més complicades però en definitiva també hi ha alguna relació i també s'hi ha posat en relació l'angl. *cower* i l'al. *kauern* 'estar encogit, arripit' amb el gr. *γυποῦν* 'corbar'. Parodi va adherir-se a la idea de Vogel (*Rom.* xvii, 1888, 52-53) resumint-la «da **GUBBO*- per *GIBBUS*». I Moll en la 1.ª ed. d'*AlcM* es limitava a dir que hi havia relació amb *GIBBUS*, però «sembla exigir una forma originària **JUBBUS*». Essent evident que una tal variant no pot haver existit, ací restava la dificultat: el *gu*-de Vogel i Parodi podia explicar una forma amb *g*-oclusiva, i el nostre *ajupir*, pel sentit, per la -*p*-, i fins en rigor pel que fa a la -*j*-, podia sortir de *GIBBUS*, però llavors no quedava explicada la vocal velar de *ajupir*.

La història del cast. ant. *ajobar* en aquest sentit em va semblar illuminadora o almenys suggestiva, i per això vaig remetre al meu article d'*AJILC*, 1942, sobre aquest mot, article que després vaig descabdellar més en el *DCEC* (1, 70). Aquest mot cast. antic apareix amb el sentit de 'aixecar una càrrega' en el Poema de Alexandre i en el *Buen Amor* de Juan Ruiz, però aquest sentit es basa en el de 'encorbar-se sota un pes', 'pendre aires de geperut', i per tant és paral·lel del sic. *aggibbari* 'encorbar-se sota un pes' i it. *sgobbare* 'portar una càrrega' i 'treballar assiduament', tots dos provinents, al capdavant, de *GIBBUS* i les seves variants. Ara bé el que per al català interessa particularment és veure que en l'*Alexandre*, si bé el ms. P, aragonès i més tardà, porta *ajobar* igual que Juan Ruiz, el ms. lleonès, de text més originari, porta encara *agebar*. Resulta clar, doncs, que en castellà hi ha un canvi fonètic, en aquest derivat del mateix *GIBBUS*, i que ha sofert la mateixa labialització per la qual suposem que passà el nostre *ajupir*. En l'article del *DCEC* no era oportú parlar del problema d'*ajupir* i per això no vaig publicar-hi la meua idea de 1942. Però Moll, sense que jo hagués de dir-li-ho, ja es va adonar, en la 2.ª ed. de l'*AlcM*, d'això mateix, i remetent al meu article, conclou que *ajupir* «sembla admetre la mateixa explicació».

La clau de la solució satisfactòria sembla ser que primer es diria *ajepir* amb el sentit de 'ajupir', i que després hi hagué una labialització per obra de la labial -*p*- següent, tal com en *encepegar* > *ensopegar*, *reblir* > *rublir*, *remandre* > *romandre*, *congeminar* > *conjuminar*, cast. *entrepeçar* > *tropezar*, etc. I aquest *ajepir* existeix realment a Mallorca: és una forma registrada com a variant pel dicc. de JJAmengual, que sol recollir moltes variants dels conservadors parlars vells del centre de l'Illa (entorn de Binissalem, on vivia ell): solament fa constar que val el mateix que *ajupir* i *ajepir-se a beure* = *ajupir-se a beure*. Si ens arribem a convèncer, doncs, que *ajepir* té probabilitats de ser la forma originària, s'hauran acabat els nostres esculpols. I realment costaria més de concebre que un cop alterat el significat i forma del mot fins a significar, no pas 'formar gep' sinó 'abaixar el